

Hmotné zabezpečenie v starobe systémom dôchodkového sporenia v Slovenskej republike¹

Material Security in Old Age through the Pension Savings System in the Slovak Republic

Miloš Lacko

Abstract: *The pension reform carried out in the Slovak Republic in the period 2003 – 2005 pursued the reform objectives of achieving long-term sustainability of pension systems and of ensuring adequate material security for individuals, especially for the case of a social event of old age, primarily by introducing two pension saving schemes, old-age pension savings and supplementary pension savings. The basic ideological focus of the paper is to find an answer to the cardinal question of whether the old-age pension savings scheme in its current normative expression is capable, with its special systemic features, compared to the pension insurance scheme, of participating in ensuring adequate material security for an individual in the event of old age, given the constitutional expression of the equivalence of that scheme with the pension insurance scheme. The above primary question is linked to the sub-question of which tasks, usually performed by classic pension schemes built on the principle of insurance, can this savings scheme provide and which, on the contrary, it no longer can.*

Key Words: *Social Security Law; Savings Method; Right to Adequate Material Security in Old Age; Tasks of Pension Schemes; Pension Insurance; Old-age Pension Savings; Contributory Phase of Savings; Contractual Nature; the Slovak Republic.*

Abstrakt: *Dôchodková reforma, ktorá sa uskutočnila v Slovenskej republike v období rokov 2003 – 2005, sledovala reformný cieľ dosiahnuť dlhodobú udržateľnosť dôchodkových systémov a zaistiť primerané hmotné zabezpečenie fyzickej osobe najmä pre prípad sociálnej udalosti staroby, a to*

¹ Autor spracoval príspevok v rámci riešenia úloh projektu VEGA č. 1/0335/23 s názvom „Garancia sociálnych práv dôchodkovým systémom Slovenskej republiky“, zodpovedný riešiteľ doc. JUDr. Miloš Lacko, PhD., Katedra pracovného práva a práva sociálneho zabezpečenia, Právnická fakulta Trnavskej univerzity v Trnave.

predovšetkým zavedením dvoch systémov dôchodkového sporenia, starobného dôchodkového sporenia a doplnkového dôchodkového sporenia. Základným myšlienkovým zameraním príspevku je hľadanie odpovede na kardinálnu otázku, či systém starobného dôchodkového sporenia v súčasnom normatívnom vyjadrení je spôsobilý svojimi osobitnými systémovými znakmi, v porovnaní so systémom dôchodkového poistenia, sa spolupodieľať na zaisťovaní primeraného hmotného zabezpečenia jednotlivca pre prípad staroby, a to vzhľadom na ústavné vyjadrenie rovnocennosti tohto systému so systémom dôchodkového poistenia. Suvedenou primárnou otázkou je spojená podotázka, ktoré úlohy uskutočňované spravidla klasickými dôchodkovými systémami vybudovanými na zásade poistenia dokáže tento systém sporenia zabezpečiť a ktoré, naopak, už nie.

Kľúčové slová: Právo sociálneho zabezpečenia; metóda sporenia; právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe; úlohy dôchodkových systémov; dôchodkové poistenie; starobné dôchodkové sporenie; príspevková fáza sporenia; zmluvnosť; Slovenská republika.

Úvod

Úlohou systémov sociálnej ochrany vrátane dôchodkových systémov je prispieť k zaisteniu materiálnej rovnosti² medzi jednotlivcami s rôznym sociálno-ekonomickým postavením prostredníctvom odstraňovania zjavných sociálno-ekonomických nerovností založených predvídanými (spoločensky uznanými) životnými situáciami na strane jednotlivca poskytovaním spoločenského dobra (v podobe pozitívnych „vyrovnávacích“ opatrení či nástrojov peňažného a vecného charakteru). Práve naznačené nerovnosti sú prekážkou a rozvoji jeho daností a spôsobilostí v spoločenských vzťahoch (napríklad práva na slobodnú voľbu povolania a prípravu naň). Opatrenia základného a klasického dôchodkového systému zamerané na odstraňovanie sociálno-ekonomických nerovností medzi jednotlivcami majú prevažne znaky pozitívnej diskriminácie.³

² Materiálna rovnosť, na rozdiel od formálnej rovnosti (rovnosti *de iure*), obsahuje individualizujúci a faktický rozmer, ktorý zohľadňuje najmä sociálnoprávne postavenie jednotlivca a následky aplikovanej právnej úpravy.

³ Na pozitívnu diskrimináciu nazeráme ako na zakotvenie legitímne kreovaných vyrovnávacích opatrení zacielených na odstraňovanie či zmierňovanie existujúcich nerovností vyvolaných kvalifikovanými diskriminačnými kritériami a následné zaistenie rovnosti príležitostí pri rešpektovaní princípu proporcionality.

Reformou dôchodkového systému Slovenskej republiky uskutočnenou v rokoch 2003 – 2004 bol prebudovaný systém dôchodkového zabezpečenia na poistný systém (označený ako systém dôchodkového poistenia) s výrazným posilnením zásluhovosti (ekvivalencie)⁴ a súčasne boli vytvorené dva dôchodkové systémy vybudované na metóde sporenia, a to systém starobného dôchodkového sporenia a systém doplnkového dôchodkového sporenia. Primárne našu pozornosť v tomto príspevku zameriame na systém starobného dôchodkového sporenia, keďže ústavnodarca ho v zmysle článku 39 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky („*Primerané hmotné zabezpečenie v starobe sa vykonáva prostredníctvom priebežne financovaného dôchodkového systému a systému starobného dôchodkového sporenia*“) považuje za rovnocenný model smerujúci k zaisťovaniu primeranosti hmotného zabezpečenia jednotlivca pre prípad staroby. Tento názor potvrdil aj Ústavný súd Slovenskej republiky vo svojom rozhodnutí PL. ÚS 9/2018 zo dňa 4. novembra 2020 nasledovnými slovami: „*Voľba, či byť dôchodkovo poistený iba v I. pilieri alebo si aj sporiť v II. pilieri, predstavuje uplatnenie základného práva podľa článku 39 ods. 1 Ústavy. Z hľadiska ústavnej podstaty uplatňovania článku 39 ods. 1 Ústavy sú obe tieto formy rovnocenné,...*“⁵

Uvedené dva dôchodkové systémy sporenia vniesli do trojpilierového usporiadania dôchodkového systému Slovenskej republiky nové systémové prvky, ako najmä zmluvnosť, vlastnícke právo s limitovanou dispozíciou k akumulovaným nasporeným finančným prostriedkom (počas života sporeteľa), zhodnocovanie prísne individualizovane akumulovaných príspevkov prostredníctvom fondovo definovanej investičnej stratégie, oddelenie majetku sporeteľov od majetku správcovských spoločností, prvok „opt-out“ späť s účasťou v systéme, respektíve participáciou v ňom, a napokon z toho vyplývajúce posilnenie zodpovednosti za budúci dôchodkový status jednotlivca, označované aj ako posilnenie osobnej zainteresovanosti na budúcom sociálnom zabezpečení jednotlivca pre prípad staroby.

V rámci prvotnej (respektíve vstupnej) charakteristiky možno systém starobného dôchodkového sporenia vzhľadom na jeho normatívne zakotvenie voľnejšie definovať ako nadstavbový systém voči všeobecnému a základnému systému dôchodkového poistenia (z toho vzniklo pre

⁴ Pozri KREBS, V. et al. *Solidarita a ekvivalence v sociálnych systémech*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálnych věcí, 2009, s. 59 a nasl. ISBN 978-80-7416-044-8.

⁵ *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 4. 11. 2020, sp. zn. PL. ÚS 9/2018, bod 96.*

tento systém sporenia laické označenie „II. dôchodkový pilier“), ktorý predstavuje už aktuálne obligatórnu, avšak vyviazateľnú (prístup tzv. „opt-outu“) individualizovanú fondovú akumuláciu majetku sporiteľ'a za účelom jeho kolektívneho investovania vykonávaného zvolenou dôchodkovou správcovskou spoločnosťou (ďalej len „DSS“). Následne zhodnotený majetok sporiteľ'a predstavuje finančnú čiastku, ktorá má byť základom primárne pre zmluvné dojednanie dôchodkovej dávky s poisťovateľom alebo sekundárne pre možnosť dojednania dohody o vyplácaní dôchodkovej dávky programovým výberom s DSS, a to buď popri zmluve o poistení dôchodkovej dávky alebo samostatne len týmto programovým výberom.

System doplnkového dôchodkového sporenia možno charakterizovať ako dôchodkový systém dobrovoľnej doplnkovej formy zaistenia príjmu účastníka pre prípad jeho staroby, ktorý je založený na individualizovanej fondovej akumulácii majetku prostredníctvom kolektívneho investovania (ako v prípade starobného dôchodkového sporenia) s nižšou mierou jeho ovplyvňovania účastníkom, ale s možnosťou platenia príspevkov zamestnávateľom v prospech svojho zamestnanca či zamestnancov.

V jadre príspevku budeme hľadať odpoveď na otázku, či takto prvotne a schematicky naznačená príspevková a výplatná fáza najmä systému starobného dôchodkového sporenia je spôsobilá plniť podstatnú časť úloh, ktorými sú charakterizované klasické dôchodkové systémy (v zmysle ich univerzálnosti čo do osobného a vecného rozsahu), a v podstatnej miere sa podieľať na zaisťovaní primeraného hmotného zabezpečenia jednotlivca pre prípad staroby.

1 Úlohy dôchodkových systémov

Základné dôchodkové systémy zásadným spôsobom ovplyvňujú správanie jednotlivcov (najmä na trhu práce, v hospodárskej oblasti, oblasti kúpnej sily tovarov a služieb a súvisiacich preferencií, zdravotnej či liekovej politiky, ale aj v mikrooblastiach, ako sú napríklad podmienky zamestnávania poberateľov základných dôchodkových dávok). Súčasne platí aj obrátený pohľad na uvedený vzťah medzi jednotlivcom (respektíve skupinami jednotlivcov) a dôchodkovým systémom, vyjadrujúci hodnotové preferencie prevažujúcej skupiny jednotlivcov v spoločnosti, ktoré do veľkej miery determinujú charakteristiku dôchodkového systému.

Úlohy dôchodkových systémov, ktoré sa často prekrývajú s ich cieľmi ako konečnými želanými finálnymi stavmi určitých spoločenských vzťahov, vyplývajú predovšetkým z pozitívnych záväzkov (medzinárodnoprávného, ako aj ústavného charakteru) štátu voči jednotlivcom a svojim občanom v sociálnej oblasti, t.j. za účelom zabezpečenia (reálneho) prístupu jednotlivca (občana) k sociálnym právam, ktorých funkciou je vytvoriť pre jednotlivca primerané (hmotné) podmienky pre zaistenie jeho schopnosti autonómne sa rozhodovať v rôznych vzťahoch vznikajúcich v interakcii so spoločnosťou.⁶ V dôsledku napĺňania vyššie uvedeného primárneho cieľa sú sekundárne napĺňané aj ďalšie sociálno-spoločenské ciele, a to najmä podpora ekonomickej aktivity (vo výsledku je to primeranosť odvodového zaťaženia v prepojení na ekvivalenciu v podobe dávkového plnenia spojená s daňovým oslobodením od odvodovej povinnosti alebo garancia dávkového krytia pre prípad existencie sociálnej udalosti) a tlmenie nežiaducich spoločenských javov v podobe veľkých príjmových nerovností vo výplatnej fáze dávky či sociálnej exklúzie jednotlivca. Nižšie v texte naznačené úlohy sú úzko späté i s napĺňaním obsahu stimulačnej funkcie či (sociálno-) preventívnej funkcie, a to predovšetkým vytváraním fakultatívnych poisťných systémov alebo rôznych doplnkových či nadstavbových poisťných variantov v rámci (spravidla obligatórných) poisťných vzťahov. V súčasnosti je trendom zameriavať sa na zvyšovanie motivácie fyzickej osoby sporiť si a vytvárať tak vlastné prostriedky pre budúce hmotné zabezpečenie v starobe.⁷ Tento aspekt je zvýraznený aj v koncepcii dôchodkovej reformy, ktorá vo zvýšení motivácie fyzickej osoby sporiť si nachádza tiež prepojenie na potlačenie snahy vyhýbať sa odvodovej povinnosti.⁸ Účel uvedených funkcií korešponduje s aktuálnym trendom zvyšovania zodpovednosti jednotlivca za svoj „budúci“ so-

⁶ Pozri WINTR, J. a M. ANTOŠ, eds. *Sociální práva*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011, s. 72. ISBN 978-80-87576-02-1.

⁷ Podľa koncepcie reformy dôchodkového zabezpečenia Slovenskej republiky sa motivácia sporiť mala dosiahnuť zvýšením významu vlastníckych práv k odvedeným platbám v dôchodkovom systéme, t.j. k akumulovaným a kapitalizovaným príspevkom na osobných účtoch sporiťel'ov a účastníkov dôchodkových systémov založených na metóde sporenia.

⁸ Návrh koncepcie dôchodkovej reformy Slovenskej republiky odôvodňoval zavedenie tohto prístupu nasledovne: „... je platenie odvodov občanmi celkom pochopiteľne vnímané ako platenie daní, dôsledkom čoho dochádza k vyhýbaniu sa platbám odvodov, zatajovaniu a presúvaniu príjmov, najrôznejším úpravám vymeriavacieho základu, demotivácii oficiálne sa zamestnať, uprednostňovaniu neformálnej ekonomiky, migrácii na trhy práce krajín s menším odvodovým zaťažením, a podobne.“

ciálny status⁹ vo vede práva sociálneho zabezpečenia, označovaným ako zásada iniciácie¹⁰ (tzv. teória sprostredkovania, respektíve participácie, napríklad prostredníctvom plnenia príspevkovej povinnosti alebo vytváraním rôznych majetkových aktív),¹¹ ktorý má *ale svoje úskalia v podobe oslabovania pozitívneho záväzku štátu zabezpečovať alebo spolupodieľať sa vo významnej miere na sociálnej ochrane jednotlivca*, ktorý sa z určitých dôvodov, vrátane objektívnych dôvodov (napríklad zdravotný stav), nemohol aktívne zapojiť či podieľať na tvorbe budúcich zdrojov funkčne zameraných na zabezpečenie pre prípad staroby. Pre zákonodarcu je „neprekročiteľným“ ústavným limitom v zmysle článku 12 ods. 1 a článku 13 ods. 3 Ústavy Slovenskej republiky predovšetkým neodňateľnosť a nezrušiteľnosť základných práv a slobôd, pričom zase v prípade ich zákonného obmedzovania je to pokyn na rešpektovanie ich podstaty a zmyslu.

Primárnou úlohou dôchodkového systému ako základného či univerzálného systému sociálnej ochrany je zachovanie socio-ekonomického postavenia jednotlivca a určitých sociálnych skupín, respektíve zlepšenie ich socio-ekonomického postavenia. Dôchodkový systém má byť spôsobilý zaisťiť spravodlivý prístup jednotlivca k spoločenským statkom a službám, a to prostredníctvom vytvorenia rovnakej východiskovej „štartovacej“ pozície pre osoby s rovnako prejavovým zámerom či cieľom,¹² ktorým v oblasti sociálneho zabezpečenia je zachovanie jednotlivcom dosiahnutej sociálno-ekonomickej úrovne počas existencie sociálnych udalostí vyvolávajúcich negatívne následky voči nemu samotnému alebo jeho rodinným príslušníkom, prípadne osobám s ním kohabituujúcim či zdieľajúcim domácnosť.

⁹ Obdobný prístup formuluje v podobe zásady aj Ústavný súd Slovenskej republiky („zásada individuálnej sociálnej zodpovednosti jednotlivca za svoj budúci dôchodok“). Pozri *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 8. 6. 2016, sp. zn. PL. ÚS 27/2014*.

¹⁰ GREGOROVÁ, Z., M. GALVAS, J. KOMENDOVÁ, J. STRÁNSKÝ a J. ČERNÁ. *Právo sociálneho zabezpečení České republiky a Evropské unie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 2018, s. 65. ISBN 978-80-210-8842-9.

¹¹ Pozri TRÖSTER, P. et al. *Právo sociálního zabezpečení*. 6. podstat. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 77. ISBN 978-80-7400-473-5; a GALVAS, M. a Z. GREGOROVÁ. *Sociální zabezpečení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 2000, s. 87 a 90. ISBN 80-210-2292-2.

¹² V rámci klasifikácie rovnosti rozoznávame aj rovnosť výsledkov. Pozri BOBEK, M., P. BOUČKOVÁ a Z. KÜHN, eds. *Rovnost a diskriminace*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 18-22. Beckova edice ABC. ISBN 978-80-7179-584-1.

K *d'alším úlohám* dôchodkového systému patrí zmiernovať príjmové (majetkové) rozdiely medzi jednotlivcami alebo sociálnymi skupinami prostredníctvom určitého hodnotovo nastaveného prerozdeld'ovacieho (redistributívneho) mechanizmu, respektíve zaisťovať sociálny zmiernaprieč rôznorodými príjmovými skupinami obyvateľ'stva, respektíve užšie participantmi daného dôchodkového systému, a uskutočňovať jednak homogenizačnú úlohu (funkciu) smerujúcu k zmiernovaniu sociálnych rozdielov a neodôvodnených rozdielov inej podstaty, a jednak stimulačnú úlohu orientovanú na podporu hospodárskej politiky prostredníctvom vhodnej stimulácie¹³ (zníženie odvodovej povinnosti pre určitú vyšpecifikovanú skupinu účastníkov dôchodkového systému či upustenie od krátenia dôchodkovej dávky v dôsledku výkonu zárobkovej činnosti v určitej predvídanej forme, alebo nastavenie dávkovej formuly – výmery zohľadňujúcej ekonomickú aktivitu aj po priznaní dôchodkovej dávky, tzv. podpora striebornej ekonomiky).

Zavedenie a miera vyjadrenia aj vyššie naznačených úloh sú závislé od toho-ktorého dôchodkového systému; najväčší počet úloh plnia všeobecné a základné (primárne) dôchodkové systémy, menší počet úloh, respektíve oslabenie niektorých úloh je príznačné pre dobrovoľné, nadstavbové (respektíve sekundárne a terciárne) dôchodkové systémy, ktoré sú založené na nízkej miere prerozdelenia príspevkov alebo na poistnom princípe s výraznými súkromnoprávnymi črtami. Súčasne ale aj spoločenské preferencie či prevládajúce nálady v spoločnosti (*spravidla vyjadrené v relevantnom politickom dokumente, akým je v podmienkach Slovenskej republiky Programové vyhlásenie vlády*) výrazne vplývajú na význam či posilnenie úloh, ktorých nositeľom má byť ten-ktorý dôchodkový systém.

V právno-teoretickom rozmere patria k hlavným úlohám základného dôchodkového systému:

- ✚ plnenie medzinárodných záväzkov obsahujúcich požiadavky na minimálne garantovanú a poskytovanú dávkovú úroveň sociálnej ochrany,
- ✚ presadzovanie princípu rovnosti, respektíve v užšom rozmere zabezpečovanie rovnakého zaobchádzania, s určitými odôvodnenými a prípustnými výnimkami (napríklad stanovovanie vekových hraníc, výpočtové parametre obsahujúce vekové kritériá či prvky),

¹³ GREGOROVÁ, Z. *Dôchodové systémy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 1998, s. 45-47. ISBN 80-210-2003-2.

- ✚ zaistenie práva na ochranu ľudskej dôstojnosti v prepojení na dotknuté sociálne práva s materiálnym základom orientovaným na dôchodkový systém, a to tak aktívnou účasťou na dôchodkovom systéme, ako aj poskytovanými dôchodkovými dávkovými plneniami, ktoré majú naplňať aj sociálnu funkciu.

2 Systémovo-výstavbové znaky starobného dôchodkového sporenia

Z právno-teoretického hľadiska systém starobného dôchodkového sporenia patrí do skupiny príspevkových fondových dôchodkových systémov – *defined contribution schemes* (tzv. DC systémy), v porovnaní s druhou skupinou dôchodkových systémov označovaných ako dávkovo definované dôchodkové systémy – *defined benefit pension schemes* (tzv. DB systémy), čo zreteľne indikuje skutočnosť, že tento dôchodkový systém svojou systémovou výstavbou neposkytuje vo výplatnej dávkovej fáze relevantnú garanciu určitej vyplácanej sumy dôchodkovej dávky.

Systém starobného dôchodkového sporenia prezentujú nasledovné *systémovo-výstavbové znaky*:

a) *Kapitalizačný znak*. Ide o systém *investičného zhodnotenia odložených úspor (respektíve zhromažďovaných príspevkov)*¹⁴ *sporiteľom* prostredníctvom nástrojov kolektívneho investovania na finančnom trhu/trhoch *zvolenou investičnou stratégiou*, ktorú prezentuje zákonodarcom určený dôchodkový fond alebo tiež sporiteľom zmluvne určený dôchodkový fond. Zo zákona DSS povinne vytvára dva druhy dôchodkových fondov charakterizovaných určitým typom investičnej stratégie a mierou rizika zhodnocovania majetku, a to *jeden dlhopisový garantovaný dôchodkový fond (jeho skladba finančného portfólia je uvedená v § 86 zákona č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ďalej len „zákon č. 43/2004 Z.z.“) a jeden indexový negarantovaný dôchodkový fond (jeho skladba finančného portfólia je uvedená v § 88 zákona č. 43/2004 Z.z.)* na dobu neurčitú, a to iba na základe povolenia Národnej banky Slovenska. Každá DSS môže podľa § 47 ods. 3 v prepojení na § 72 ods. 5 a 6 zákona č. 43/2004 Z.z. fakultatívne vytvárať ďalšie dôchodkové fondy,¹⁵ s uvedením označenia garantovaný alebo

¹⁴ HESEKOVÁ, S., M. HAMŘÍK, M. KATKOVČIN a A. SZAKÁCS. *Ochrana spotrebiteľa na finančnom trhu*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2025, s. 267. ISBN 978-80-571-0761-3.

¹⁵ K stratégiám tvorby a správy portfólií povinne a fakultatívne vytváraných dôchodkových fondov DSS pozri ÁRENDÁŠ, P., B. CHOVANCOVÁ, V. GVOZDJÁK, J. HUDCOVSKÝ, M. DO-ROČÁKOVÁ a P. SLOBODNÍK. *Dôchodkové fondy vo svete a na Slovensku*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017, s. 190-198. ISBN 978-80-8168-663-4.

negarantovaný dôchodkový fond (napríklad sa vytvára tzv. zmiešaný alebo akciový dôchodkový fond).

Zhodnotenie majetku v dôchodkovom fonde, na ktorom sa majetkovo podieľa sporiteľ, sa uskutočňuje na princípe obmedzenia a rozloženia rizika dohľadu a kontroly zo strany príslušných subjektov vykonávajúcich vonkajšiu kontrolu, ako sú najmä Národná banka Slovenska, depozitár¹⁶ a samotný sporiteľ, pričom vnútornú kontrolu a postupy v rámci nej si vypracuje DSS sama, dokonca samostatne pre každý dôchodkový fond.

Ak sporiteľ nie je spokojný so zhodnocovaním ním odvedených príspevkov na starobné dôchodkové sporenie zo strany DSS, *tak môže byť prestúpiť do inej, ním zvolenej DSS* po uplynutí šiestich mesiacov odo dňa posledného prestupu podľa § 64b zákona č. 43/2004 Z.z., a to za predpokladu uzatvorenia zmluvy o starobnom dôchodkovom sporení s inou, ním zvolenou DSS. *Prestup nie je možný v troch situáciách uvedených v § 64b ods. 4 zákona č. 43/2004 Z.z., konkrétne:*

- ✚ odo dňa zadania pokynu na vydanie certifikátu (a to spravidla 30 dní pred dovŕšením dôchodkového veku) do dňa skončenia záväznosti ponuky,
- ✚ odo dňa uzatvorenia zmluvy o poistení dôchodku alebo dohody o vyplácaní dôchodku programovým výberom,
- ✚ v období jedného roka od uzatvorenia prvej zmluvy o starobnom dôchodkovom sporení.

Sporiteľ napokon môže *v rámci jeho príslušnej DSS prestupovať aj medzi ňou vytvorenými a spravovanými dôchodkovými fondmi* (podľa § 96 zákona č. 43/2004 Z.z.), alebo môže *meniť pomer platenia príspevkov alebo pomer sporenia* medzi dôchodkovými fondmi, v ktorých si aktuálne sporí (§ 64 ods. 10 zákona č. 43/2004 Z.z.). Dňom prestupu do inej DSS je buď prvý deň nasledujúceho mesiaca, v ktorom bola zmluva o starobnom dôchodkovom sporení zaregistrovaná, alebo to je prvý deň až druhého mesiaca v poradí nasledujúceho po mesiaci registrovania zmluvy o starobnom dôchodkovom sporení, čo sa odvíja od skutočnosti, v ktorej polovici daného mesiaca bola zmluva o starobnom dôchodkovom sporení registrovaná Sociálnou poisťovňou. Ak bola registrácia zmluvy vykonaná

¹⁶ Podľa § 99 ods. 2 zákona č. 43/2004 Z.z. depozitárom môže byť len banka alebo pobočka zahraničnej banky so sídlom v Slovenskej republike, ktorá má v Národnou bankou Slovenska vydanom povolení na poskytovanie investičných služieb uvedené hlavné investičné služby a vedľajšiu investičnú službu spočívajúcu v úschove alebo správe investičných nástrojov, a nie je v nútenej správe.

do 15. dňa kalendárneho mesiaca, tak je dňom prestupu sporiteľ'a prvý deň nasledujúceho mesiaca, a ak bola registrácia zmluvy vykonaná po 15. dni kalendárneho mesiaca, tak je dňom prestupu sporiteľ'a prvý deň druhého mesiaca v poradí.

b) *Znak povinnej zmluvnej „opt-out“ participácie v systéme individuálneho sporenia. Systém starobného dôchodkového sporenia sa od mája 2023 vyznačuje obligatónym zákonným zmluvným vstupom či participáciou, vrátane povinnej príspevkovej participácie (zloženej z povinných a dobrovoľných príspevkov), v porovnaní so systémom doplnkového dôchodkového sporenia. Bližšie tento systémový znak analyzujeme v nasledujúcej časti príspevku, keďže jeho podstata spolu s podmienkami vyplácania dôchodkových dávok vypovedá o kvalitatívnej úrovni hmotného zabezpečenia v starobe dôchodkovým systémom založeným na metóde sporenia.*

c) *Znak previazanosti so systémom dôchodkového poistenia v rámci príspevkovej fázy. Vznik a zánik „ďalšej“ účasti na starobnom dôchodkovom sporení po vzniku „prvej“ účasti v tomto systéme je už previazaný so vznikom, trvaním a zánikom dôchodkového poistenia v systéme dôchodkového poistenia (§ 16 zákona č. 43/2004 Z.z.).*

d) *Znak oddelenosti majetku sporiteľ'ov od majetku DSS. Organizačne a výkonovo je majetok DSS zabezpečujúcej príspevkovú fázu starobného dôchodkového sporenia oddelený od majetku sporiteľ'ov, ktorý je individualizovaný na tzv. osobných dôchodkových účtoch sporiteľ'ov (ktorých charakteristika je obsiahnutá v § 94 zákona č. 43/2004 Z.z.). Majetok v dôchodkovom fonde a všetky transakcie uskutočňované s takýmto majetkom je DSS povinná evidovať oddelene od vlastného majetku, ale aj oddelene od majetku v iných dôchodkových fondoch ňou spravovaných.*

DSS zriaďuje každému sporiteľ'ovi iba jeden osobný dôchodkový účet, v ktorom eviduje počet dôchodkových jednotiek dôchodkového fondu oddelene od ostatných osobných dôchodkových účtov ostatných sporiteľ'ov zúčastnených na danom dôchodkovom fonde. Na majetkovú oddelenosť vrátane nakladania s majetkom dohliada aj depozitár DSS, pričom vedie pre DSS, ako aj pre ňou spravované dôchodkové fondy bežné účty, ktoré má povinnosť viesť jednotlivo pre každý dôchodkový fond. Podotýkame, že aj keď systém vykonávajú DSS, tak špecifickou črtou práve z organizačno-výkonového hľadiska je skutočnosť, že na príspevkovej fáze sa vo významnej miere podieľa Sociálna poisťovňa, ktorá zasiaha príspevky na starobné dôchodkové sporenie sporiteľ'a (ktorý je zá-

roveň aj poistencom dôchodkového poistenia) na účet nepriradených platieb danej DSS, vrátane penále.

e) *Vlastníctvo k fondovo akumulovaným príspevkom.* V celej fáze sporenia je zaistená ochrana vlastníckeho práva sporiteľ'a k ním akumulovaným príspevkom v príslušnom dôchodkovom fonde/fondoch, čo je podčiarknuté *inštitútom dedenia* s prednostným zmluvným určením výplaty disponibilného zostatku na osobnom dôchodkovom účte zomretého sporiteľ'a fyzickej osobe alebo právnickej osobe, ktorú určil v zmluve o starobnom dôchodkovom sporení. Ak takúto osobu sporiteľ' pre prípad smrti neurčil, alebo jej niet, tak sa podľa § 40 zákona č. 43/2004 Z.z. postupuje podľa pravidiel dedenia. Zastávame názor, že naznačená právna úprava zakladá porušenie princípu rovnosti v spojení s ústavne zakotveným právom na dedenie (článok 20 Ústavy Slovenskej republiky). V prípade smrti sporiteľ'a vznikne tejto oprávnenej osobe právo buď na vyplatenie alebo prevedenie (*na účet nepriradených platieb DSS, v ktorej je táto oprávnená osoba sporiteľ'om*) sumy zodpovedajúcej aktuálnej hodnote osobného dôchodkového účtu zomretého sporiteľ'a, a to ku dňu, v ktorom sa dôchodková správcovská spoločnosť dozvedela o jeho smrti. Ak sporiteľ' v zmluve o starobnom dôchodkovom sporení neurčil oprávnenú osobu pre prípad svojej smrti, alebo takej osoby niet, stávajú sa nasparené prostriedky predmetom dedenia.

f) *Znak odplatnosti za správu majetku sporiteľ'ov.* Od roku 2023 zákonodarca zredukoval tri druhy odplát na jednu odplatu, *a to na odplatu za správu dôchodkového fondu určovanú za každý pracovný deň*.¹⁷

g) *Znak zmluvnosti.* Zmluvnosť je príznačná tak pre príspevkovú fázu, ako aj pre výplatnú fázu, pričom prejavom zmluvnosti v príspevkovej fáze systému starobného dôchodkového sporenia sa venujeme v nasledujúcej časti príspevku. Súčasne zmluvnosť determinuje skutočnosť, že v tomto systéme sporenia absentujú podmienky spojené so vznikom nároku na dávku, pretože ich nahrádza uzatvorenie zmluvy o poistení dôchodku. Zákonodarca formuluje iba *podmienky spojené s nárokom na vyplácanie dôchodkovej dávky* (napríklad formulácia § 30, § 31 alebo § 46f zákona č. 43/2004 Z.z.). Ako hranične rozporné vnímame prejavy tohto

¹⁷ Podľa § 63a ods. 5 zákona č. 43/2004 Z.z. DSS určí pomernú časť odplaty pripadajúcej na pracovný deň z hodnoty majetku v príslušnom dôchodkovom fonde. Zákonodarca súčasne ustanovuje hornú sumu odplaty za správu, ktorá nesmie presiahnuť 0,4 % priemernej ročnej predbežnej čistej hodnoty majetku v dôchodkovom fonde, pričom jej sumu DSS konkretizuje v štatúte príslušného dôchodkového fondu.

znaku vo výplatnej fáze starobného dôchodkového sporenia, a značne obdobne aj v prípade systému doplnkového dôchodkového sporenia. Predovšetkým je to zmluvná dispozícia pre sporiteľa dojednať v zmluve o poistení doživotného starobného dôchodku alebo doživotného predčasného starobného dôchodku oprávnenú osobu na výplatu „zostatkovej“ sumy mesačných splátok nevyplatených do celkového zákonného rozsahu 84 splátok od začatia vyplácania uvedeného dôchodku v dôsledku úmrtia poistníka pred vyplatením 84. splátky dôchodku (§ 32 ods. 2 v spojitosti s § 40a zákona č. 43/2004 Z.z.), čo znamená, že sporiteľ pre prípad vyplatenia „zostatkovej“ nevyplatenej zákonom predvídanej sumy mesačných splátok doživotného dôchodku môže určiť oprávnenú osobu, ktorá ani nepatrí do okruhu potenciálnych pozostalých osôb a ktorou môže byť aj právnická osoba. Dodávame, že ak by túto oprávnenú osobu neurčil (alebo jej už niet) a zomrel by pred vyplatením 84. mesačnej splátky doživotného dôchodku, tak nevyplatená suma jednotlivých splátok doživotného dôchodku sa stáva predmetom dedenia. V neposlednom rade sa nemožno stotožniť ani s takto „krátko“ zaručeným obdobím vyplácania doživotného dôchodku, a to minimálne s ohľadom na priemernú strednú dĺžku života u mužov (za rok 2024 je to v absolútnej hodnote 75,02 rokov) a u žien (za rok 2024 je to v absolútnej hodnote 81,64 rokov).¹⁸

Ďalej je to, podľa nášho názoru, situácia s diskriminačnými znakmi, keď poistník zmluvne nedojedná vyplácanie pozostalostných dôchodkov, čím vo výplatnej fáze dochádza k zmluvnému exkludovaniu pozostalých osôb z nároku na pozostalostný dôchodok. Sporiteľ pri uzatváraní zmluvy o poistení doživotného starobného dôchodku alebo doživotného predčasného starobného dôchodku môže podľa § 46f ods. 3 v spojitosti s § 34 ods. 1 a § 37 ods. 1 zákona č. 43/2004 Z.z. dohodnúť vyplácanie pozostalostných dôchodkov pre vdovu, vdovca a sirotu, a aj to iba na výplatné obdobie jedného alebo dvoch rokov. Možnosť zmluvného dojednanja vyplácania pozostalostných dôchodkov tak naráža na vylúčenie občiansko-právneho inštitútu zákonného dedenia, najmä na vylúčenie skupiny tzv. neopomenuteľných dedičov. Táto možnosť zmluvného dojednanja pozostalostných dôchodkov sa vzťahuje iba na poistníka, ktorému bude vyplácaný doživotný starobný dôchodok alebo doživotný predčasný starobný

¹⁸ Údaje sú zistené Štatistickým úradom Slovenskej republiky. Stredná dĺžka života pri narodení. In: *Štatistický úrad Slovenskej republiky – databáza DATAcube*. [online]. 2026 [cit. 2026-01-15]. Dostupné na: https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_sk_win2/om3802rr/v_om3802rr_00_00_00_sk.

dôchodok, a teda neplatí pre poistníka, ktorému je na rovnakom zmluvnom základe vyplácaný dočasný starobný dôchodok alebo dočasný predčasný starobný dôchodok. Osobitosťou tohto zmluvného dojednania výplaty pozostalostných dôchodkov je aj potenciálna situácia zamerania poistníka len na určitú (v budúcnosti) pozostalú osobu, t.j. dojednanie vyplácania pozostalostných dôchodkov pre vdovu/vdovca a sirotu alebo len pre vdovu/vdovca, alebo len pre sirotu.

h) *Znak nadstavby systému sporenia voči systému dôchodkového poistenia.* V rámci znaku povinnej zmluvnej „opt-out“ participácie sme uviedli, že prvá participácia alebo ďalšie následné participácie v systéme starobného dôchodkového sporenia sú previazané na existenciu poistného vzťahu na dôchodkovom poistení, z čoho možno úplne zreteľne odvodiť znak nadstavby systému sporenia. Z inštitucionálno-organizačného hľadiska je špecifickou črtou tohto systému sporenia skutočnosť, že na príspevkovej fáze sa výrazne v prospech DSS ako nositeľa starobného dôchodkového sporenia podieľa Sociálna poisťovňa. Taktiež vedie podľa § 226 ods. 1 písm. e) zákona č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení (ďalej len „ZoSP“) register zmlúv o starobnom dôchodkovom sporení, ktoré sa uzatvárajú medzi sporiteľom a DSS. Uvedené v spojení s existenciou poistných vzťahov v systéme starobného dôchodkového sporenia a s priamou väzbou na podmienky výplaty dávok znamená, že systém starobného dôchodkového sporenia je z organizačno-systémového pohľadu nadstavbovým systémom voči všeobecnému systému dôchodkového poistenia. Sociálna poisťovňa je tak podľa § 226 ods. 1 písm. f) ZoSP povinná postúpiť príspevky na starobné dôchodkové sporenie pre nepriradené platby príslušnej DSS do desiatich dní od priradenia platby príspevkov na starobné dôchodkové sporenie sporiteľovi a do 60 dní od ich priradenia na účet Sociálnej poisťovne vedený v štátnej pokladnici (najskôr však odo dňa splatnosti týchto príspevkov), vrátane penále za nepostúpenie príspevkov podľa § 241a ZoSP na bežný účet pre nepriradené platby DSS, a to zo správneho fondu Sociálnej poisťovne. Na základe doteraz uvedeneho konštatujeme, že starobné dôchodkové sporenie je len relatívne samostatný dôchodkový systém, na rozdiel od systému dôchodkového poistenia či systému doplnkového dôchodkového sporenia.

3 Zmluvná participácia v systéme individuálneho sporenia

Systém starobného dôchodkového sporenia sa vyznačuje *ex lege* povinnou zmluvnou participáciou, respektíve vstupom do tohto systému sporenia, vrátane povinnej príspevkovej participácie (zloženej z povinných

a dobrovoľných príspevkov). Súčasne po vzniku prvej povinnej zákonnej participácie zákonodarca umožňuje jednorazovú vyviazateľnosť sporiteľa zo systému počas zákonom predvídaného obdobia (tzv. „opt-out“). Prvá participácia či účasť v systéme starobného dôchodkového sporenia vzniká podľa § 15 zákona č. 43/2004 Z.z. buď vznikom prvého dôchodkového poistenia fyzickej osoby, ktorá nedovršila 40 rokov veku, alebo uzatvorením zmluvy o starobnom dôchodkovom sporení s ňou zvolenou DSS za predpokladu, že fyzická osoba už využila svoje právo podľa § 17a zákona č. 43/2004 Z.z. vystúpiť zo systému v rámci plynutia 730-dňovej lehoty od vzniku „prvej“ účasti na starobnom dôchodkovom sporení a opäť prejaví vôľu vstúpiť do tohto systému dôchodkového sporenia práve uzatvorením tejto zmluvy. Definične vymedzujeme, že zmluva o starobnom dôchodkovom sporení je zmluvným, a následne registrovaným základom pre vznik prvej účasti fyzickej osoby v starobnom dôchodkovom sporení a súčasne aj zmluvným určením, ktorá DSS bude spravovať a investovať nasporené prostriedky sporiteľa. V tomto naznačenom prípade a za predpokladu, že je táto fyzická osoba súčasne dôchodkovo poistená, jej vzniká účasť v systéme starobného dôchodkového sporenia prvým dňom mesiaca, ktorý nasleduje po mesiaci, v ktorom Sociálna poisťovňa zapísala zmluvu o starobnom dôchodkovom sporení do registra zmlúv o starobnom dôchodkovom sporení. A v situácii, ak jej dôchodkové poistenie netrvá v čase uzatvorenia zmluvy o starobnom dôchodkovom sporení, tak jej vzniká povinná účasť na starobnom dôchodkovom sporení dňom „najbližšieho nasledujúceho“ vzniku dôchodkového poistenia po mesiaci, v ktorom Sociálna poisťovňa registrovala zmluvu o starobnom dôchodkovom sporení. Dodávame, že Sociálna poisťovňa má povinnosť informovať fyzickú osobu, ktorej vznikla *ex lege* „prvá“ obligatórna participácia na starobnom dôchodkovom sporení, vrátane poskytnutia informácie o práve tejto fyzickej osoby prejsť vôľu nebyť zúčastnený na starobnom dôchodkovom sporení, a to v lehote do 60 dní od vzniku jej prvej účasti, ďalej tiež o práve tejto osoby uzatvoriť s ňou zvolenou DSS zmluvu o starobnom dôchodkovom sporení, vrátane poskytnutia názvov a sídel DSS, s ktorými môže táto fyzická osoba uzatvoriť zmluvu o starobnom dôchodkovom sporení, a napokon informovať ju, že ak do 180 dní od vzniku prvej účasti neuzatvorí zmluvu s ňou zvolenou DSS, tak jej ju v lehote do 30 dní určí práve Sociálna poisťovňa.

Dodávame, že zmluvná (a povinná) participácia sa prejavuje v individuálnosti sporenia, keďže niektoré prvky zmluvy o starobnom dôchodkovom sporení (*ako sú napríklad výber dôchodkového fondu, pomer plate-*

nia príspevkov do dôchodkových fondov alebo zmena pomeru sporenia medzi fondmi pri dosiahnutí určeného veku sporiteľ'a, určenie oprávnenej osoby pre prípad smrti sporiteľ'a/poberateľ'a doživotného dôchodku) je možné meniť podľa osobných preferencií sporiteľ'a.

Participácia, i keď je od mája 2023 formálne obdobne nastavená tak pre systém dôchodkového poistenia, ako aj pre systém starobného dôchodkového sporenia v dôsledku vyššie uvedeného systémového znaku nadstavby sporenia voči systému dôchodkového sporenia, a to pri odhliadnutí od skutočnosti o možnosti „opt-outu“ (vyviazanosti) zo systému starobného dôchodkového sporenia, je nižšej kvalitatívnej úrovne. Participácia v systéme doplnkového dôchodkového sporenia je takmer absolútne dobrovoľná a zakladá sa na zmluvnom princípe (uzatvára sa zmluva o doplnkovom dôchodkovom sporení, skrátene označovaná ako „účastnícka zmluva“, medzi budúcim účastníkom a ním zvolenou doplnkovou dôchodkovou spoločnosťou), čo už od vyššie uvedeného dátumu neplatí pre systém starobného dôchodkového sporenia. Participácia v systéme starobného dôchodkového sporenia a jej časový horizont neumožňuje sporiteľ'ovi, v porovnaní so systémom dôchodkového poistenia, splniť akékoľvek dávkové podmienky pre vznik nároku na dôchodkovú dávku, keďže zákonodarca stanovuje iba strohé podmienky vyplácania dôchodkovej dávky (§ 30 a § 31 zákona č. 43/2004 Z.z.), a to starobného dôchodku a predčasného starobného dôchodku, ktoré nemajú žiadny základ v participácii sporiteľ'a, respektíve v jeho príspevkovej fáze tohto systému. Ďalej pripomíname, že obdobie participácie či zotrvania v príspevkovej fáze v tomto systéme priamo nedeterminuje výšku dôchodkovej dávky, ktorú budúci poistiteľ¹⁹ neurčuje podľa vopred známej výpočtovej schémy, ale individuálne a vnútornými poistno-matematickými postupmi, pri rešpektovaní jedinej zákonnej požiadavky v rámci vyhotovovania ponuky o vyplácaní danej dôchodkovej dávky, a tou je, aby bola zabezpečená trvalá splniteľnosť záväzku poistiteľ'a voči poistenému (§ 46 ods. 3 zákona č. 43/2004 Z.z.). Uvedené zreteľne potenciálne zakladá situácie nerovnakého zaobchádzania so sporiteľ'mi v obdobnom postavení, ktorí v rovnakom čase dovŕšia dôchodkový vek a nasporia rovna-

¹⁹ V zmysle zákona č. 43/2004 Z.z. poistiteľ'om je poisťovňa (respektíve poisťovňa z iného členského štátu Európskej únie) alebo zahraničná poisťovňa, ktorá je na území Slovenskej republiky oprávnená vykonávať poisťovaciu činnosť v poistnom odvetví poistenie týkajúce sa dĺžky ľudského života, ktoré je upravené právnymi predpismi z oblasti sociálneho poistenia.

kú či porovnateľnú sumu potvrdenú v elektronickom certifikáte²⁰ – vo finálnom výsledku každému z nich totožná DSS vyhotoví inú ponuku na vyplácanie rovnakej dôchodkovej dávky (*respektíve, ako ďalej v texte rozoberáme, nebude sporiteľovi vôbec vyhotovená ponuka na vyplácanie dôchodku*). Pre takúto situáciu zákonodarca nepripravil žiadnu normatívnu reguláciu, čo možno nie je ani celkom prekvapujúcim zistením, nakoľko už v spomenutom § 46 ods. 3 zákona č. 43/2004 Z.z. narába pri určení sumy dôchodku s jediným legálnym prvkom rizika, a to dožitím určitého veku sporiteľom, ktorý poisťiteľ môže predikovať prostredníctvom vlastných vierohodných predpokladov na základe dostupných údajov vychádzajúcich z pravdepodobnosti úmrtnosti a z budúceho demografického vývoja. Obdobné nerovnaké zaobchádzanie prichádza do úvahy aj v systéme doplnkového dôchodkového sporenia pri uzatváraní poisťnej zmluvy o doživotnej výplate doplnkového starobného dôchodku a doplnkového výsluhového dôchodku, v previazaní na zákonné rámcové podmienky ich vyplácania, ktorými sú suma zodpovedajúca aktuálnej hodnote osobného účtu účastníka ku dňu prevodu a vek, od ktorého sa začne výplata daného doplnkového dôchodku (§ 16 ods. 3 a § 17 ods. 3 zákona č. 650/2004 Z.z. o doplnkovom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov).

Napriek určitému nastaveniu príspevkovej povinnosti v starobnom dôchodkovom sporení, ktorá je systémovými prvkami totožná s určením poisťno-odvodovej povinnosti v systéme dôchodkového poistenia (čo je aj logicky nevyhnutným dôsledkom nadstavbovosti starobného dôchodkového sporenia k dôchodkovému poisteniu) a ktorá je kvantitatívne sústredená v prospech dôchodkového poistenia (pomer prerozdelenia príspevkov/poisťného je 4%/14%),²¹ je obtiažne označovať tento systém sporenia za systém so sociálnym rozmerom a úlohami porovnateľnými s tými, ktoré v súčasnosti plní systém dôchodkového poistenia, a to predovšetkým s ohľadom na individualizáciu príspevkovej povinnosti sporiteľa, následne pretavenú do osobného majetkového práva sporiteľa ako investične zhodnocovaného podielu na majetku dôchodkového fondu (prípadne viacerých fondov) spravovaného DSS, a už vyššie uvedenú ab-

²⁰ Certifikát je elektronické potvrdenie o sume zodpovedajúcej aktuálnej hodnote osobného dôchodkového účtu sporiteľa ku dňu odpísania dôchodkových jednotiek z osobného dôchodkového účtu sporiteľa, vydané cez Centrálny informačný ponukový systém spravovaný Sociálnou poisťovňou.

²¹ Kvantitatívne zhodnotenie príspevkovej participácie v oboch systémoch znemožňuje neistý výsledok investičného zhodnocovania akumulovaných odložených príspevkov.

senciu dávkovej schémy dôchodkovej dávky a s tým späť úlohu príspevkovej fázy tohto sporenia investične zhodnotiť akumulované individuálne príspevky sporiteľa (respektíve účastníka) po obdobie jeho ekonomickej aktivity na takú peňažnú úroveň, na ktorú zareaguje budúci poistiteľ ponukou na vyplácanie dôchodkovej dávky v určitej sume a variante²² (starobného dôchodku alebo predčasného starobného dôchodku, buď v doživotnej forme alebo dočasnej forme vyplácania). Takto nastavená príspevková fáza systému starobného dôchodkového sporenia, a rovnako aj doplnkového dôchodkového sporenia svojou podstatou ruší akúkoľvek (medzigeneračnú) solidaritu,²³ v dôsledku čoho sa vylučuje akékoľvek uplatnenie zásad typických pre univerzálne dôchodkové systémy založené na poistnom princípe, ako sú napríklad zásada sociálnej odkázanosti, zásada zabezpečenia, zásada kompenzácie následkov vyvolaných sociálnou udalosťou. To znamená, že systémy dôchodkového sporenia v Slovenskej republike v súčasnom normatívom vyjadrení odzrkadľujú iba čistú podobu zásluhovosti v prepojení na poistno-matematické metódy, čo je zreteľné z aplikovaných, vyššie uvedených systémových znakov (menovite predovšetkým individuálne sporenie – akumulácia príspevkov odvodených sporiteľom (buď vymeraných z príjmu zo zárobkovej činnosti alebo dobrovoľne zmluvne dohodnutých), zmluvnosť a vlastníctvo k fondovo akumulovaným príspevkom). K uvedenej kombinácii zásluhovosti a poistno-matematických metód uplatňovaných poistiteľom sa z hľadiska ich účelu vyjadril aj Ústavný súd Slovenskej republi-

²² Variantom ponuky doživotného starobného dôchodku alebo doživotného predčasného starobného dôchodku sa v zmysle § 46 ods. 1 písm. a) zákona č. 43/2004 Z.z. rozumie jej vyhotovenie bez zvyšovania dôchodku a bez pozostalostných dôchodkov, so zvyšovaním dôchodku a bez pozostalostných dôchodkov, bez zvyšovania dôchodku a s pozostalostnými dôchodkami s obdobím výplaty jeden rok, bez zvyšovania dôchodku a s pozostalostnými dôchodkami s obdobím výplaty dva roky, so zvyšovaním dôchodku a s pozostalostnými dôchodkami s obdobím výplaty jeden rok a so zvyšovaním dôchodku a s pozostalostnými dôchodkami s obdobím výplaty dva roky.

²³ Za externú formu solidarity možno označiť iba solidaritu poistencov dôchodkového poistenia s poistencami dôchodkového poistenia, ktorí sú aj sporiteľmi, v situácii poškodenia majetku dôchodkového fondu, ktoré vzniklo v dôsledku rozhodnutia či iného konania DSS a depositára, ktoré súd v zmysle § 121 zákona č. 43/2004 Z.z. označil ako rozporné so všeobecne záväznými právnymi predpismi, pričom súd musí určiť výšku náhrady škody, ktorú v plnom rozsahu uhrádza Sociálna poisťovňa z pozície ručiteľa z Rezervného fondu solidarity Sociálnej poisťovne (ktorý kresujú poistenci dôchodkového poistenia).

ky výrokom, že „zohľadňujú zodpovednosť uniesť bremeno vyplácania (rozumej dôchodkov) po celý dojednaný čas“.²⁴

Napokon dodávame, že prepojenie príspevkového vzťahu starobného dôchodkového sporenia na výplatnú fázu dôchodku bolo v právnej úprave vyjadrené do konca roku 2014 (zrušené zákonom č. 183/2014 Z.z., účinným od januára 2015), keď zákonodarca na vznik nároku na výplatu starobného dôchodku (ale aj predčasného starobného dôchodku) vyžadoval „čakacie“ obdobie minimálne 10 rokov sporenia. Obdobný prístup zvolil zákonodarca tiež vo vzťahu k podmienkam na vyplácanie doplnkových dôchodkových dávok, kde rovnako upustil od požiadavky čakacieho obdobia minimálne 10 rokov doplnkového dôchodkového sporenia. Požiadavka minimálneho obdobia doplnkového dôchodkového sporenia zostala zachovaná iba vo vzťahu k vyplácaniu doplnkového výsluhového dôchodku. Ak by táto požiadavka čakacieho príspevkového obdobia zostala zakotvená v právnej úprave starobného dôchodkového sporenia a súčasne by bola aspoň v určitej miere premietnutá do výplatnej fázy dôchodkovej dávky, tak by bolo možné takto nastavenú metódu sporenia hodnotiť ako osobitný variant metódy poistenia s výraznou zásluhovosťou.

Môžeme konštatovať, že príspevková fáza tak v systéme starobného dôchodkového sporenia, ako aj v systéme doplnkového dôchodkového sporenia slúži iba ako prostriedok akumulácie odložených finančných zdrojov účelovo viazaných na budúci zmluvný „nákup“ dôchodkovej dávky a nereaguje (na rozdiel od poistného vzťahu) ani na sociálnu udalosť staroby, pre ktorú by mala generovať určitú úroveň hmotného zabezpečenia, odvodzovanú práve z kvalitatívneho nastavenia plnenia príspevkovej povinnosti. Uvedené znamená, že príspevkový vzťah uskutočňovaný v rámci príspevkovej fázy nie je funkčne a bezprostredne previazaný s výplatnou fázou zmluvne „zakúpenej“ dôchodkovej dávky.

V tejto súvislosti sa natíska právno-teoretická otázka hodnotového základu, vzťahujúca sa na realizáciu pozitívneho záväzku štátu zaistiť právo jednotlivca na primerané hmotné zabezpečenie v starobe. Čo ak sporiteľ „nenasporí“ ku dňu dovŕšenia dôchodkového veku sumu, na ktorú by reagoval poisťiteľ vyhotovením ponuky na vyplácanie dôchodkovej dávky v určitej sume a variante? Zreteľnú odpoveď na túto otázku na-

²⁴ *Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 8. 6. 2016, sp. zn. PL. ÚS 27/2014, vo veci posudzovania niektorých prvkov výplatnej fázy systému starobného dôchodkového sporenia.*

chádzame v ustanovení § 46 ods. 1 písm. b) zákona č. 43/2004 Z.z., podľa ktorého poisťiteľ oznámi sporiteľovi, že ponuku doživotného starobného dôchodku alebo doživotného predčasného starobného dôchodku nevyhotoví z dôvodu, že suma uvedená v certifikáte nepostačuje na výplatu doživotného starobného dôchodku aspoň v tzv. režime malej nasporenej sumy,²⁵ alebo v prípade doživotného predčasného starobného dôchodku v sume zodpovedajúcej súčtu sumy predčasného starobného dôchodku vyplácaného zo systému dôchodkového poistenia a sumy doživotného predčasného starobného dôchodku, ktorý je ku dňu začatia ich vyplácania vyšší ako 1,6-násobok sumy životného minima pre jednu plnoletú fyzickú osobu. V tejto situácii je poslednou možnosťou sporiteľa sa obrátiť podľa § 33a ods. 3 zákona č. 43/2004 Z.z. spravidla na jeho DSS so žiadosťou o uzatvorenie dohody o vyplácaní daného dôchodku programovým výberom. Tu si dovoľíme poukázať na skutočnosť, že systémy dôchodkového sporenia takto v plnom rozsahu nenapĺňajú požiadavku poskytovania doživotného dôchodku, v dôsledku čoho je potom obtiažne ich porovnávať s klasickými dôchodkovými systémami založenými na poistnom princípe.²⁶

Teda Sociálna poisťovňa oznámi sporiteľovi, že žiadny poisťiteľ nevyhotovil ponuku doživotného starobného dôchodku alebo doživotného predčasného starobného dôchodku a sporiteľ nespĺňa podmienky vyplácania starobného dôchodku alebo predčasného starobného dôchodku programovým výberom podľa schémy vyplácania doživotného dôchodku a dôchodkov zo systému dôchodkového poistenia, prípadne dôchodkov zo systému sociálneho zabezpečenia vojakov a policajtov a obdobných dôchodkov vyplácaných z cudziny, pričom zákonnou požiadavkou podľa § 33a ods. 2 zákona č. 43/2004 Z.z. je skutočnosť, že súčet súm týchto dôchodkov je vyšší ako platná referenčná suma,²⁷ ktorá je pre rok 2026

²⁵ Podľa § 46e ods. 8 zákona č. 43/2004 Z.z. táto minimálna suma postačuje na vyplácanie *najnižšej sumy doživotného dôchodku*, ktorá sa určí ako medián najnižších súm doživotných dôchodkov bez zvyšovania dôchodku a bez pozostalostných dôchodkov, ktoré sú poisťitelia „ochotní“ vyplácať v danom kalendárnom roku. Podľa údaju zverejneného na webe Sociálnej poisťovne je od 1. januára 2026 medián najnižších mesačných súm doživotného dôchodku bez jeho zvyšovania a bez pozostalostných dôchodkov, ktoré majú poisťovatelia záujem vyplácať, naďalej v sume 14,90 € (t.j. rovnako, ako v roku 2025).

²⁶ VOSTATEK, J. *Penzijní teorie a politika*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016, s. 69-70. ISBN 978-80-7400-571-8.

²⁷ *Referenčná suma* je podľa § 46da zákona č. 43/2004 Z.z. priemerná mesačná suma starobného dôchodku zo systému dôchodkového poistenia (na ktorý vznikol nárok po roku 2003 a nárok na jeho výplatu trvá do súčasnosti v nezniženej sume), určená k 30. novembru kalendárneho roka. Pre rok 2026 to bude suma 702,30 €.

vo výške 702,30 €. Súčasne podľa § 33a ods. 7 zákona č. 43/2004 Z.z. platí, že DSS nie je povinná vyplácať starobný dôchodok alebo predčasný starobný dôchodok programovým výberom v sume nižšej ako je suma mediánu najnižších súm doživotných dôchodkov bez zvyšovania dôchodku a bez pozostalostných dôchodkov, ktoré majú poistitelia záujem vyplácať v kalendárnom roku uzatvorenia dohody o vyplácaní dôchodku programovým výberom.

Vzhľadom na danú normatívnu reguláciu je potrebné si položiť otázku, či táto úprava napĺňa vyššie uvedený ústavný záväzok štátu, ak zákonodarca vytvorí prístup sporiteľovi s nízkou hodnotou nasporených prostriedkov v systéme starobného dôchodkového sporenia, ktorý ku dňu dovŕšenia dôchodkového veku má priznané právo na starobný dôchodok (zo systému dôchodkového poistenia), ale iba v jeho pomernej časti reflektujúcej na jeho „zníženú“ poistno-odvodovú povinnosť do systému dôchodkového poistenia (podiel krátenia podľa § 66 ods. 6 písm. i) zákona č. 461/2003 Z.z. predstavuje od roku 2024 16/91), a možnosť dohodnúť si s DSS programové vyplácanie malej nasporenej sumy v systéme starobného dôchodkového sporenia, a to napríklad len v jednej splátke. Ústavný súd Slovenskej republiky v náleze PL. ÚS 27/2014 z 8. júna 2016 k tejto otázke zaujal stručné negatívne stanovisko s technicko-poistným rozmerom. *„Podľa názoru Ústavného súdu nemožno od zákonodarcu legítimne požadovať, aby umožnil každému jednotlivcovi zúčastnenému na starobnom dôchodkovom sporení, bez ohľadu na jeho participáciu na vytvorení dôchodkového kapitálu, možnosť vyplácania starobného dôchodku ktoroukoľvek formou (aj pokiaľ by išlo o sumu výrazne nízku) a súčasne podnikateľskému subjektu – poisťovni vnútiť povinnosť ponúknuť každému sporiteľovi všetky alternatívy vyplácania dôchodkov (aj absolútne nerentabilných), za súčasného zohľadnenia jej zodpovednosti uniesť bremeno ich vyplácania po celý dojednaný čas.“*

Napokon uvádzame najvýraznejší prejav zmluvnosti v systéme starobného dôchodkového sporenia, ktorým sporiteľ ovplyvňuje v určitej miere príspevkovú fázu sporenia, a to *zmluvu o starobnom dôchodkovom sporení* uzatváranú medzi fyzickou osobou (sporiteľom), ktorá neprekročila zákonnú vekovú hranicu 40 rokov²⁸ a ktorej vznikla prvá účasť v systéme starobného dôchodkového sporenia, medzi sporiteľom, ktorý pre-

²⁸ Táto veková hranica sa predlžuje o jeden rok vždy v tom kalendárnom roku, v ktorom prvýkrát určený všeobecný dôchodkový vek (po zaokrúhlení na celé roky) je vyšší ako predchádzajúci určený všeobecný dôchodkový vek. V čase spracovania textu tohto príspevku sa tak nestalo.

stupuje medzi DSS a ním novozvolenou DSS, alebo medzi DSS a fyzickou osobou, ktorá vystúpila zo systému starobného dôchodkového sporenia a súčasne neprekročila zákonnú vekovú hranicu, pričom toto rozhodnutie prehodnotila a opäť prejavila vôľu vstúpiť do tohto systému. Podľa § 64 ods. 1 zákona č. 43/2004 Z.z. môže fyzická osoba uzatvoriť prvú zmluvu o starobnom dôchodkovom sporení do 180 dní odo dňa vzniku jej prvej účasti na starobnom dôchodkovom sporení. Po uplynutí tejto lehoty určuje podľa § 64aa zákona č. 43/2004 Z.z. DSS príslušnú pre sporenie Sociálna poisťovňa spôsobom podľa § 64 ods. 14 zákona č. 43/2004 Z.z., kedy prejav vôle, či už sporiteľ'a, ako aj DSS nahradzuje určenie DSS Sociálnou poisťovňou (*platnosť zmluvy je deň určenia príslušnej DSS*).

Pred uzatvorením zmluvy o starobnom dôchodkovom sporení musí byť záujemca podľa § 64 ods. 5 a 6 zákona č. 43/2004 Z.z. oboznámený zo strany DSS s viacerými informáciami, ako sú najmä označenie a štatút dôchodkového fondu, ktorý si sporiteľ plánuje zvoliť, ďalej so správou o hospodárení s majetkom každého dôchodkového fondu, ktorý dôchodková správcovská spoločnosť vytvára a spravuje, so správou o hospodárení dôchodkovej správcovskej spoločnosti, o možnosti zmluvného určenia fyzickej alebo právnickej osoby, ktorá v prípade úmrtia sporiteľ'a môže požiadať o vyplatenie nasporenej sumy na osobnom dôchodkovom účte sporiteľ'a, o možnosti stanovenia pomeru platenia príspevkov do jednotlivých dôchodkových fondov, či o možnosti zmeny pomeru rozloženia majetku sporiteľ'a v dôchodkových fondoch pri dosiahnutí určeného veku.

Zmluva o starobnom dôchodkovom sporení musí okrem formálnych náležitostí obsahovať:

- a) obchodné meno a sídlo DSS, identifikačné číslo, označenie obchodného registra, ktorý ju zapísal, a číslo zápisu,
- b) meno, priezvisko, miesto trvalého pobytu, dátum narodenia a identifikačné číslo sociálneho zabezpečenia fyzickej osoby, ktorá uzatvára zmluvu o starobnom dôchodkovom sporení,
- c) názov dôchodkového fondu, ktorý si sporiteľ zvolil,
- d) záväzok DSS spravovať dôchodkový fond, ktorý si sporiteľ zvolil,
- e) určenie fyzickej alebo právnickej osoby ako oprávnenej osoby, ktorej v prípade sporiteľovej smrti vzniká právo na vyplatenie sumy zodpovedajúcej aktuálnej hodnote osobného dôchodkového účtu zomretého sporiteľ'a ku dňu, v ktorom sa dôchodková správcovská spoločnosť dozvedela o smrti sporiteľ'a,

- f) vyhlásenie DSS o splnení vyššie uvedenej informačnej povinnosti voči sporiteľovi a potvrdenie tejto skutočnosti sporiteľom,
- g) prejav vôle budúceho sporiteľa platiť dobrovoľné príspevky, vrátane podmienok ich platenia za predpokladu, že budúci sporiteľ má záujem platiť dobrovoľné príspevky; súčasťou zmluvy nemôže byť sankcia za neplatenie dobrovoľných príspevkov.

Zmluva o starobnom dôchodkovom sporení nadobúda účinnosť dňom jej zápisu do registra zmlúv o starobnom dôchodkovom sporení Sociálnou poisťovňou.

Od zmluvy o starobnom dôchodkovom sporení nemožno odstúpiť, vypovedať ju, ani zrušiť dohodou zmluvných strán.

Zmluva o starobnom dôchodkovom sporení zaniká dňom a) úmrtia sporiteľa, b) prestupu sporiteľa do inej DSS, c) zániku právneho postavenia sporiteľa, alebo d) nadobudnutia účinnosti dohody o vyplácaní dôchodku programovým výberom, uzatvorenej medzi sporiteľom a DSS, ktorej nebol sporiteľom počas príspevkovej fázy, a ak hodnota osobného dôchodkového účtu sporiteľa v DSS, ktorej bol sporiteľom počas príspevkovej fázy, má nulový zostatok, prípadne ak nebol prevedený majetok v tejto hodnote, a buď došlo k zmene dohody o vyplácaní dôchodku programovým výberom, alebo uplynula lehota troch mesiacov odo dňa evidencie poznámky o uzatvorení dohody o vyplácaní dôchodku programovým výberom, po ktorej uplynutí nemožno dohodu meniť, e) vyplatenia poslednej splátky starobného dôchodku alebo predčasného starobného dôchodku programovým výberom za predpokladu, že sporiteľ nemá druhý osobný dôchodkový účet s kladným zostatkom, f) vzniku povinnosti poistiteľa plniť zo zmluvy o poistení dôchodku, ak po zaplatení jednorazového poistného na základe tejto zmluvy hodnota osobného dôchodkového účtu sporiteľa v dôchodkovej správcovskej spoločnosti, z ktorej bol tento majetok prevedený, má nulový zostatok, prípadne jednorazové poistné nebolo zaplatené, a buď došlo k zmene zmluvy o poistení dôchodku, alebo uplynula lehota troch mesiacov odo dňa evidencie poznámky o uzatvorení zmluvy o poistení dôchodku, v rámci plynutia ktorej možno zmluvu meniť, g) ak bola nasporená suma vyplatená DSS jednorazovo z dôvodu, že nepostačuje ani na zazmluvnenie mediánu najnižšej mesačnej sumy doživotného dôchodku bez zvyšovania dôchodku a bez pozostalostných dôchodkov.

V systéme doplnkového dôchodkového sporenia založeného na dobrovoľnej participácii predstavuje výnimku povinnosť uzatvoriť účastní-

ku zmluvu pre zamestnanca zaradeného na výkon prác na pozíciách, ktoré regionálny úrad verejného zdravotníctva zaradil do 3. alebo 4. kategórie, a pre zamestnanca, ktorý vykonáva umeleckú činnosť v divadlách a súboroch, a to na pozícii umelca vykonávajúceho profesiu tanečníka, bez ohľadu na štýl a techniku, alebo vykonávajúceho profesiu hráča na dychový nástroj. Uvedeným trom profesijným kategóriám fyzických osôb ukladá zákonodarca obligatórnu účasť na doplnkovom dôchodkovom sporení jednak v dôsledku pôsobenia škodlivých faktorov pracovného prostredia či pracovnej činnosti, ktoré nie je možné úplne eliminovať (v rámci bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci), a jednak v dôsledku ich obtiažnej rekvalifikovateľnosti na inú prácu zlučiteľnú s ich zdravotným stavom. Uvedené tri skupiny zamestnancov síce uzatvárajú *ex lege* účastnícku zmluvu, ale k minimálnej obligatórnej príspevkovej povinnosti je *ex lege* zaviazaný iba ich zamestnávateľ (minimálne 2 % zo zdaniteľného príjmu zo závislej činnosti zamestnanca). V dôsledku rešpektovania princípu rovnosti bola zavedená povinnosť zamestnávateľa uzatvoriť do 30 dní zamestnávateľskú zmluvu s doplnkovou dôchodkovou spoločnosťou svojho zamestnanca od zistenia skutočnosti, že zamestnanec má uzatvorenú účastnícku zmluvu s danou doplnkovou dôchodkovou spoločnosťou (ak by mal zamestnanec uzatvorených viac zmlúv s viacerými doplnkovými dôchodkovými spoločnosťami, tak zamestnávateľ má povinnosť uzatvoriť zmluvu len s jednou, podľa výberu jeho zamestnanca). Rozdielne je nastavené trvanie a ukončenie participácie vo všetkých troch dôchodkových systémoch. Poistné vzťahy v dôchodkovom poistení sú späté s právnou formou výkonu zárobkovej činnosti, a zatiaľ čo participácia/účasť v starobnom dôchodkovom sporení a doplnkovom dôchodkovom sporení je zmluvne zakotvená, v prípade doplnkového dôchodkového sporenia aj nepreviazaná na formu výkonu zárobkovej činnosti a v prípade účasti na starobnom dôchodkovom sporení zmluvne nevyviazateľná/nevypovedateľná.

Pre účely komplexnej informácie uvádzame skutočnosť, že sporiteľ starobného dôchodkového sporenia môže, na rozdiel od účastníka doplnkového dôchodkového sporenia, participovať na starobnom dôchodkovom sporení len na základe jedného zmluvného právneho vzťahu, t.j. môže uzatvoriť platne len jednu zmluvu o starobnom dôchodkovom sporení, s výnimkou situácie prestupu medzi dôchodkovými správcovskými spoločnosťami. Účastník doplnkového dôchodkového sporenia môže viacnásobne participovať na systéme doplnkového dôchodkového sporenia, a teda môže mať s jednou doplnkovou dôchodkovou spoločnosťou

uzatvorených viac účastníckych zmlúv, alebo dokonca aj viaceré účastnícke zmluvy s viacerými doplnkovými dôchodkovými spoločnosťami.

Záver

Dôchodkový systém v rámci osobného rozsahu orientovaný na zaistenie sociálnej ochrany zárobkovo činného obyvateľstva má predstavovať ucelený a univerzálny systém sociálnej ochrany, ktorý má funkčne zaisťovať vytváranie možnosti/prístupu jednotlivca k hmotnému zabezpečeniu pre prípad jeho staroby. Normatívna regulácia dôchodkových systémov sporenia (starobného dôchodkového sporenia a doplnkového dôchodkového sporenia) opúšťa redistributívny kolektívny prístup k akumulovaným zdrojom verejnoprávnej povahy (*typický pre univerzálne klasické dôchodkové systémy*) a vyjadruje nový prístup zákonodarcu k regulácii zaistenia/garancie práva jednotlivca na primerané hmotné zabezpečenie v starobe, keďže primárnym výstavbovým prvkom a princípom sú individuálnosť sporenia (*ktorá ale v prípade starobného dôchodkového sporenia už nie je spojená s logicky predpokladanou dobrovoľnosťou*), kapitalizácia odložených úspor v rámci daných investičných stratégií a značná miera zmluvnosti v prípade výplatnej fázy dôchodkov v prospech poistiteľa (životnej poisťovne), čím sa podporuje preferencia slobodnej voľby jednotlivca pri zabezpečovaní svojho budúceho sociálneho statusu. Na tento sledovaný účel nazeráme kriticky, keďže naráža práve na zaisťovanie vyššie uvedeného ústavného sociálneho práva. Rovnako kriticky poukazujeme na zakotvenie zmluvnej dispozície sporiteľa/poistníka s majetkovým podielom či zostatkom nevyplatených súm doživotného dôchodku pre prípad smrti, ktorá naráža na dedičské práva pozostalých osôb a porušuje ústavný princíp rovnosti. Normatívnym vyjadrením týchto charakteristických systémových znakov (*ktoré sme detailne analyzovali v jadre príspevku*), a to predovšetkým systému starobného dôchodkového sporenia, zákonodarca jasne vyjadril svoj pasívny postoj k realizácii ústavného záväzku zaistenia primeraného hmotného zabezpečenia jednotlivca v starobe, či tiež pri strate živiteľa, spôsobom, pri ktorom aktivitu smerujúcu k hmotnému zabezpečeniu pre prípad týchto sociálnych udalostí obšiahnutých v podstate uvedených ústavných sociálnych práv presúva takmer výlučne na plecia adresátov týchto sociálnych práv.

Nastavenie systémov dôchodkového sporenia tak stojí na nových zásadách, ako sú zásada individuálnej zodpovednosti za svoj (budúci) sociálny status (respektíve zásada iniciácie), zásada zmluvnosti nárokov na výplatu dôchodkov (vrátane pozostalostných dôchodkov), zásada indivi-

duálnej dispozície s dôchodkovými dávkami, zásada vlastníctva (respektíve majetkových práv) dôchodkových dávok. Nastavenie príspevkovej fázy, ale aj výplatnej fázy starobného dôchodkového sporenia výrazne ovláda zmluvnosť, ktorá determinuje črty tohto systému, ako sú participácia, individualizácia sporenia pri rešpektovaní voľby jednotlivca ohľadom investičnej stratégie, zmluvné „zakúpenie“ vyplácania dôchodkovej dávky a zmluvná dispozícia s majetkom pre prípad smrti, prelamujúca dedičské právo pozostalých osôb.

Systém dôchodkového poistenia, v porovnaní práve so systémom starobného dôchodkového sporenia, napriek jeho niektorým zjavným nedostatkom vyplývajúcim najmä z financovania na základe medzigeneračnej solidarity, a čiastočne aj z nepriaznivej demografie či závislosti od vývoja na pracovnom trhu, plní viaceré významné sociálne úlohy, ktorých sa najmä v dôsledku značnej ekonomickej náročnosti nevedia či nechcú zhostiť systémy dôchodkového sporenia. A to už len v dôsledku ich zreteľného odlišného systémového nastavenia a normatívneho vyjadrenia takmer vylučujúceho majetkovú stratu vzhľadom na majetkovú oddeľnosť majetku týchto nositeľov od majetku sporiteľov, akumulovaného v dôchodkových fondoch (*jedinou výnimkou je podľa § 63d zákona č. 43/2004 Z.z. zakotvenie individuálnej garancie majetkom DSS*). Možno dôvodne predpokladať, že zákonodarca k danému systémovému nastaveniu systémov dôchodkového sporenia pristúpil s ohľadom na súkromnoprávne postavenie dôchodkových správcovských spoločností, doplnkových dôchodkových spoločností alebo životných poisťovní (v postavení poisťovateľ'a) ako podnikateľských subjektov zameraných svojou hospodárskou činnosťou na dosahovanie zisku, ale súčasne tak vedome zúžil napĺňanie materiálnej podstaty ústavne zakotveného sociálneho práva jednotlivca na primerané hmotné zabezpečenie v starobe. Preto len tento dôchodkový systém vhodne a účelne napomáha realizácii sociálnozabezpečovacích sociálnych práv, ktoré sa z hľadiska ich uskutočniteľnosti a garancie vyznačujú značnou ekonomicou náročnosťou. Práve ekonomicá náročnosť zaistenia realizácie sociálnych práv, vrátane práva na primerané hmotné zabezpečenie v starobe, je v súčasnosti až zneužívaná ako primárny argument pri zavádzaní rôznych reštrikčných (a v konečnom dôsledku i nepopulárnych) zmien v systémoch dlhodobej sociálnej ochrany, ku ktorým jednoznačne patrí aj systém dôchodkového poistenia.

Vzhľadom na posledne uvedený sumarizujúci pohľad považujeme práve systém dôchodkového poistenia za univerzálny systém dlhodobej

sociálnej ochrany, ktorým je štát neustále spôsobilý efektívne zasahovať v prospech zaistenia stanovených sociálnych štandardov jednotlivca a skupín osôb ohrozených sociálnym vylúčením, prináležiacich im z podstaty a zmyslu priznaných sociálnych práv, a v najvýznamnejšej miere plniť záväzkov štátu pri zaisťovaní sociálnej udalosti obsiahnutej v ústavnom sociálnom práve jednotlivca na primerané hmotné zabezpečenie v starobe.

Starobné dôchodkové sporenie v dôsledku svojej systémovej výstavby nie je spôsobilé plniť na primeranej úrovni sociálne úlohy klasických univerzálnych dôchodkových systémov (založených na poistnom princípe), a osobitne nenapomáha prostredníctvom vyplácania dôchodkových dávok zmierňovaniu príjmových rozdielov vznikajúcich v poproduktívnom období života poistníkov.

Vzhľadom na doposiaľ uvedené *formulujeme záver, že starobné dôchodkové sporenie je relatívne samostatný a súkromnoprávny dôchodkový systém, využívajúci anabázu dôchodkového poistenia (pre účely stanovenia a výberu povinných príspevkov sporiteľov informačnými systémami Sociálnej poisťovne) a funkčne zameraný na individuálnu fondovú akumuláciu majetku fyzickej osoby (sporiteľ'a) so zámerom o jeho zhodnotenie nástrojmi a stratégiami kolektívneho investovania a po vzniku sociálnej udalosti staroby s cieľom priameho a individualizovaného zmluvného „nákupu“ vyplácania dôchodkovej dávky za komerčne stanovenú sumu jednorazového poistného. Tým je uvedený systém jednoznačne orientovaný na vyššie príjmového jednotlivca, ktorý má záujem nielen aktívne sporiť (aj dobrovoľne vyššie sumy príspevkov), ale i aktívne spravovať svoje majetkové portfólio, a to s vedomím či akceptovaním určitého investičného rizika. Systémové nastavenie tohto dôchodkového usporiadania/nastavenia nedáva žiadnu garanciu vytvorenia peňažnej sumy či majetku určitej predvídateľnej kvality za účelom zaistenia hmotného zabezpečenia jednotlivca po celé obdobie jeho staroby, čo zužujúco vplyva na napĺňanie materiálnej podstaty ústavne vyjadreného sociálneho práva jednotlivca na primerané hmotné zabezpečenie v starobe (a ešte enormnejšie pre prípad hmotného zabezpečenia pri strate živiteľa, a to už vôbec sa nezamýšľajúc nad hmotným zabezpečením pre prípad nespôsobilosti na prácu, ktoré tento systém sporenia vylučuje), a napokon ho značne diskvalifikuje v skupine univerzálnych dôchodkových systémov ako systémov sociálnej ochrany uskutočňujúcich celú škálu sociálnych úloh.*

A preto starobné dôchodkové sporenie nemožno považovať za porovnateľný plnohodnotný systém voči univerzálnemu dôchodkovému poisteniu, ale iba za nadstavbový dôchodkový systém funkčne určený pre vyššie príjmové skupiny obyvateľstva so záujmom o takúto osobitnú investičnú formu životného sporenia, a aj to iba pre prípad dožitia dôchodkového veku, aj to nie v každej situácii po celé obdobie staroby. Tento názor či postoj vyslovujeme aj napriek tomu, že úloha a funkcia systému starobného dôchodkového sporenia je ústavne vyjadrená na tejto vyššej kvalitatívnej úrovni (článok 39 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky).

Zoznam bibliografických odkazov

- ÁRENDÁŠ, P., B. CHOVANCOVÁ, V. GVOZDJÁK, J. HUDCOVSKÝ, M. DOROCÁKOVÁ a P. SLOBODNÍK. *Dôchodkové fondy vo svete a na Slovensku*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2017. 212 s. ISBN 978-80-8168-663-4.
- BOBEK, M., P. BOUČKOVÁ a Z. KÜHN, eds. *Rovnosť a diskriminácia*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2007. 471 s. Beckova edice ABC. ISBN 978-80-7179-584-1.
- GALVAS, M. a Z. GREGOROVÁ. *Sociální zabezpečení*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 2000. 239 s. ISBN 80-210-2292-2.
- GREGOROVÁ, Z. *Důchodové systémy*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 1998. 212 s. ISBN 80-210-2003-2.
- GREGOROVÁ, Z., M. GALVAS, J. KOMENDOVÁ, J. STRÁNSKÝ a J. ČERNÁ. *Právo sociálního zabezpečení České republiky a Evropské unie*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita v Brně, Právnická fakulta, 2018. 278 s. ISBN 978-80-210-8842-9.
- HESEKOVÁ, S., M. HAMŘÍK, M. KATKOVČIN a A. SZAKÁCS. *Ochrana spotřebitele na finančním trhu*. 1. vyd. Bratislava: Wolters Kluwer, 2025. 360 s. ISBN 978-80-571-0761-3.
- KREBS, V. et al. *Solidarita a ekvivalence v sociálních systémech*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2009. 178 s. ISBN 978-80-7416-044-8.
- Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 8. 6. 2016, sp. zn. PL. ÚS 27/2014.*

Nález Ústavného súdu Slovenskej republiky zo dňa 4. 11. 2020, sp. zn. PL. ÚS 9/2018.

Stredná dĺžka života pri narodení. In: *Štatistický úrad Slovenskej republiky – databáza DATAcube*. [online]. 2026 [cit. 2026-01-15]. Dostupné na: https://datacube.statistics.sk/#!/view/sk/vbd_sk_win2/om3802rr/v_om3802rr_00_00_00_sk.

TRÖSTER, P. et al. *Právo sociálneho zabezpečení*. 6. podstat. přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013. 290 s. ISBN 978-80-7400-473-5.

Ústavný zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky v znení neskorších predpisov.

VOSTATEK, J. *Penzijní teorie a politika*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2016. 267 s. ISBN 978-80-7400-571-8.

WINTR, J. a M. ANTOŠ, eds. *Sociální práva*. 1. vyd. Praha: Leges, 2011. 154 s. ISBN 978-80-87576-02-1.

Zákon č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 183/2014 Z.z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 43/2004 Z.z. o starobnom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony.

Zákon č. 461/2003 Z.z. o sociálnom poistení v znení neskorších predpisov.

Zákon č. 650/2004 Z.z. o doplnkovom dôchodkovom sporení a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov.

Doc. JUDr. Miloš Lacko, PhD.

Právnická fakulta
Trnavská univerzita v Trnave
Kollárova 10
917 01 Trnava
Slovenská republika
milos.lacko@gmail.com

 <https://orcid.org/0000-0002-8183-1820>

